

Mijn tante Irene... in memoriam.

De zus van mijn moeder, tante Irene, woonde in Schaarbeek anno 1950. De laan waar hun appartement stond, had de klinkende naam Avenue Emile Zola. Als twaalfjarige mocht ik haar met de trein komen bezoeken. Ik deed dat omdat dit een mogelijkheid was om zakgeld te krijgen. Er werden afspraken gemaakt en de ene week ging mijn broer haar bezoeken de andere week mocht ik gaan. Mijn oom wachtte mij op in het station. In 1956 waren Schaarbeek en Brussel volledig Franstalig. In het station zou de kaartjesverkoper je niet het nederlands bedienen. In de statige lanen van Schaarbeek kreeg je al tekenen van verval. Veel inwijkelingen kochten er woningen en de lokale bevolking week uit naar betere oorden. Toch was het nog relatief veilig. Mijn tante vond het nodig om bij ons bezoek een paar uur Frans te spreken en daarna mochten we verder in het Nederlands. Zijzelf werkte in l'Innovation in Vilvoorde. Ook daar sprak men enkel Frans. Ik vond de houding van tante vreemd, ondanks dat zij en mijn grootmoeder uit Genval kwamen. Zij waren met de opkomst van de groot-industrie in Vlaanderen verhuisd naar Mechelen. Een verre overgrootvader had bij de bouw van het station van Mechelen de loketten en banken voor dit station gebouwd. Hij was een meubelmaker met een hart voor meubelen. In een oude keukentafel in het huis van mijn grootmoeder, had hij een schuif gebouwd met speelgoed voor zijn kleinkinderen. Hierin lagen, netjes gestapeld, allerlei blokjes hout. Ze pasten precies in mekaar en vormden samen één groot blok. Op ieder blokje had hij de naam van het hout gebeiteld. Ik vond dit wel bijzonder. Je had beuk, eik, mahonie, wengé en allerhande tropische, zeldzame houtsoorten. We mochten ermee spelen, maar grootmoeder was streng in het opbergen. De blokjes moesten allemaal weer netjes op hun plek in de schuif. Mijn tante keek daarbij toe. Tijdens de oorlog zorgde ze samen met mijn moeder voor onze opvoeding. Grootmoeder had een groot hart. Je voelde dat ze blij was met onze aanwezigheid. Ik had dat veel minder met mijn tante. Die vond mij te avontuurlijk en te lacherig. Ik was bijlange na niet ernstig genoeg voor haar. Een uitspraak was: "Onze Sam, die lacht met alles; daar krijgt ge geen ernstig woord uit." En dus ging ik lustig door en deed er dikwijls nog een schepje bovenop om haar wat te jennen. Een breekpunt werd de mondharmonica die ik kreeg van haar broer. Een oom dus, die wat rustiger en meer

begripvol leek te zijn.

Zonder enige muziekopleiding speelde ik wat deuntjes op dit instrument. Tot grote ergernis van mijn tante, die een doorgedreven muziekopleiding had genoten en op haar piano in uiterste concentratie Chopin en Liszt speelde. Als dit gebeurde, moest iedereen stil zijn en braaf toehoren. Een verademing bleek dan het radio-programma "Opera en Belcanto" van Etienne Van Neste... Iemand die op een luchtige manier vertelde over muziek, een man naar mijn hart. Erger werd het toen ik later op zestienjarige leeftijd met gitaar begon en rock-'n-roll zijn intrede deed. Tante kon niet begrijpen dat iemand die geen enkele noot muziek kon lezen of schrijven zelf nummertjes maakte en ging optreden op bals en feestjes. Toen ik met ons gekke muziekgroepje meedeed aan de wedstrijd "Ontdek de ster" en we een prijs wonnen, klapte ze helemaal dicht. Wat wij deden, was volgens haar geen muziek. Wanneer ze speelde, mocht ik zelfs de bladzijden van haar partituur niet meer omdraaien. Je moet je daarbij dan toch afvragen hoe ik dat voorheen deed; wetende dat ik geen enkele noot muziek kon lezen? Tante stelde zich die vraag dus ook niet. Als ik aan iets een grondige hekel had, dan was het aan wandelen. Ik vond wandelen niet passen bij mijn 13-jarige leeftijd. Wandelen of stappen was iets voor oudere mensen. Temeer als dit wandelen diende om de verschrikkelijk mooie bloeiende dreven met tulpenbomen te gaan bewonderen. Tijdens elk bezoek aan Schaarbeek moesten we ons netjes aankleden en dan werd er overlegd of we met de tram of te voet zouden gaan. Soms stapten we zo dwars door Brussel en kwamen dan terug met de tram. Je was dan acht uur onderweg. Tante vond de klassieke woningen in Tervuren bijzonder. Of de vijvers van Woluwe met de zwanen. Of de Louizalaan met de commiezenhuizen. Voor mij volstrekt onnodige uitstappen waarop ik me verveelde en trachtte te babbelen met mijn oom die altijd in was voor een joke. Soms stapten we zo lang dat we totaal uitgedroogd waren en in het Terkamerenbos een taverne zagen die overvol zat. We konden nog een tafeltje bemachtigen maar bestellen bleek onmogelijk. Na een half uur vertrokken we. Zonder iets te hebben gedronken. Oom kende wel wat in de buurt en een half uur later zaten we met een drankje in een taverne. Als hij nog iets wilde bestellen, vond tante het welletjes. "Neen Jean, één is genoeg!" Met een flair die enkel oom Jean bezat, veegde hij dit argument van tafel en er kwam een tweede trappist; en iets dergelijks voor mij. Bij thuiskomst ging de

radio aan op een Franstalige zender.

Zelfs na vele jaren herinner je je soms die dingen die je niet echt lekker zaten. Tante met haar franstalige roots, ging graag naar het Théâtre de la Gaîté, gelegen aan de Wolvengracht te Brussel. Het was een soort Brussels cabaret-volkstheater met vedetten die – jaar in jaar uit – in dit theater optraden. Men sprak er half-plat Brussels of mooier Frans. Ik verstond het snelle Brussels taaltje niet. Ik zat daar dus anderhalf uur te luisteren en te kijken naar iets wat ik niet begreep, terwijl tante om de haverklap hartelijk lachte. Ter compensatie gingen we dan achteraf in het overvolle naburig café La Lunette een trappist drinken. Een Lunette was een glazen schaal op een voet met een doormeter van twintig centimeter. Hieruit moest je drinken zonder morsen. Rechtover deze oude bruine zaak lag de grote sjeke Muntschouwburg. De straat gaf uit op de Place de Brouckère. In die jaren mocht je blij zijn als je op de Place Brouckère bediend werd. De obers telden er met briefjes van twintig Frank en gaven zelfs geen geld terug. Je had er ook nachtclubs waar je enkel binnen mocht als je een briefje van duizend Frank kon tonen. Chez Paul was zo een champagneclub. Enkel rijke industrielen waren daar welkom. Uitgaan in Brussel was in die tijd een begrip. Criminaliteit was heel beperkt, maar plezier maken deed iedereen. De kroegen zaten overvol en je had ze in alle aard. Van heel gewoon naar heel sjeek. Als je in dit model niet paste, werd je niet bediend. Jaren later – ik was toen zestien – ontfermde mijn vader zich over mijn alleenwonende grootmoeder. Zij was tachtig en werd langzaam dement. Ze vroeg waarom er geen water uit de kraan kwam terwijl ze aan de gaskraan draaide. Gelukkig is het huis niet ontploft... Ze had me nochtans eens verteld dat haar vader bedolven werd door de muur die hij wou uitbreken in zijn woonst. Na twee weken kliniek was hij terug aan het werk. Daarna ging hij gaslicht installeren. Dit is een vergeten hoofdstuk uit onze vaderlandse geschiedenis. Via een gasbuis aan het plafond kon je licht maken. Achteraf moest je wel de gaskraan goed dicht draaien. Grootvader was dat vergeten en hij knalde de muur, waaronder hij had gelegen, er voor de tweede keer uit. Zelf kwam hij er gehavend maar levend vanaf; weliswaar met blijvende gehoorschade. Tante Irene kwam haar moeder wel bezoeken, maar mijn vader bleek de geknipte persoon om zorg te dragen voor mijn grootmoeder.

Zie volgend blad...

Vervolg van Tante Irene...

Wij woonden immers in Mechelen en zij woonden in Schaarbeek. Later werd er een overeenkomst gesloten en kocht mijn oom, uit Schaarbeek, de ouderlijke woning van mijn grootmoeder en zo kwam tante weer in Mechelen wonen.

Toen oom nog leefde, ging ik ze daar regelmatig bezoeken. Ik was inmiddels negentien en leende de camionette van mijn vader en parkeerde voor de deur. Met mijn oom kon ik uren babbelen. Tante ging dan maar verveeld wat breien. Ze vond ons gesprek onnozele praat. Wij graptten er op los. Toen mijn oom stierf, bleef tante in het huis alleen over. Soms moest er iets hersteld worden en dan kwam ze dat vragen. Een deur die niet goed sloot, een kast die overhelde, het garagedak dat lekte, enz. Ik deed dat dan maar. Soms bracht ik een werknemer mee van mijn brasserie.

Zelf kwam ze niet naar het park. Ze vond dat wij geen tijd voor haar hadden. Nochtans was er niets veranderd. Toen oom nog leefde, kon ze uren aan de bar zitten en kletste ze met de klanten of met ons. Nu zat ze alleen aan een tafeltje en ging mijn vrouw even met haar praten maar dat vond ze niet genoeg. We zagen haar dan soms met haar hondje door het park lopen zonder dat ze even binnenwipte. Haar drank moest ze niet betalen, het café was onze huiskamer en zij was familie, vandaar.

Toch bleef ze meer en meer weg. Ik zag ze enkel op zondag. Mijn broer was gepensioneerd en had meer tijd voor haar. Beiden hadden hondjes. Mijn broer ging met zijn honden naar westrijden. Hij won zelden wat met zijn bijtende mormels. De hond van tante was van hetzelfde merk. Pikzwart met een kleine, venijnige snuit. Tussen broer en tante klikte het beter, wellicht zaten ze allebei bij Gaia. Kwamen ze in de zaak, dan ging ik altijd goeiedag zeggen en kon ik niet nalaten te roepen hoe lelijk die hondjes wel waren. Grommende zwarte beestjes van tien centimeter hoog, pikzwarte spullen die meenden dat ze in alles wat bewoog mochten bijten. Niet echt mijn dada. Ik had zelf twee Duitse herders gehad. Onvoorstelbaar vriendelijke en wilde dieren. Met mijn broer had ik een hechte band. Wij spraken niet veel, maar hij zou mij door dik en dun verdedigen. Hij was vroeger zelfstandige geweest en zou later gaan werken in het gevangeniswezen. Hij werd er een gerespecteerd cipier.

Toen tante niet meer alleen kon wonen en de schoonmaak en het onderhoud van het huis haar teveel werden, ging ze naar een rusthuis. Ik zei tegen mijn broer dat hij maar voor het beste moest doen en zich geen zorgen hoefde te maken over wat dan ook.

Tante ging naar Onze-Lieve-Vrouwe-Waver. Ze had een ruime kamer en de zaak zag er goed uit. Toen ik eens op bezoek ging, trachtte ik tot een gesprek te komen. Maar dat lukte niet echt. Ze antwoordde altijd naast de kwestie. Je zit dan in een praatruimte samen met andere bewoners en die gaan zich al gauw mengen in het gesprek. Achteraf had ik meer gepraat met vreemden dan met mijn eigen tante. Ik kreeg het ongemakkelijke gevoel dat ik nooit echt contact had met haar. Wellicht dacht zij hetzelfde. Je kan aan zoiets weinig veranderen. Elke stap die je zet, lijkt tevergeefs. Ik ging dan ook heel weinig naar haar toe. Soms speelde ze nog piano voor de andere bewoners. Ik zei eens tegen mijn vrouw dat zij noten speelde en ik muziek. Niet respectvol van mijnentwege, maar wel een beetje juist.

Nu tante Irene overleden is, krijg ik soms de reflectie of ik wel genoeg gedaan heb en of ik niet ergens tekort bent gekomen. Ik heb haar nooit kunnen plaatsen. Je was er welkom maar je voelde er nooit warmte. Was het iets berekends? Ik zal het nooit weten. De wetenschap dat ik heel weinig herinneringen heb aan haar, ondanks dat ik er veel thuis ben gekomen zal het bewijs zijn dat ofwel zij, ofwel ik te weinig toenadering hebben gezocht. Zij zou zich nooit openstellen als het over emotionele dingen ging. Ik herinner me haar wel. Maar echt treuren? Dat gevoel heb ik niet. Op de begrafenis waren we met vier. Zij had verder geen familie meer. Is dit goed? Soms benijd ik wel families waar iedereen wat begaan is met elkaar. Maar als het zo loopt dat er geen familie meer is, dan kun je niets anders dan de eindigheid omarmen en aanvaarden... met een late dikke zoen voor tante.

Sam

